

Aan: besturen, directies & ondersteuningsteams
Van: directeur-bestuurder SWV VO Groningen Stad
Opsteller: Erik de Graaf, adjunct-directeur
Betreft: Variawet, afwijking van de verplichte onderwijstijd
Datum: 17 juni 2025 (versie 1.5)
Bijlagen: 2

Inleiding

De Variawet maakt het sinds 1 augustus 2018 mogelijk om af te wijken van de verplichte onderwijstijd voor leerlingen die niet volledig in staat zijn het onderwijsprogramma te volgen. Hoewel het oorspronkelijke doel van de wet was om kortdurende oplossingen te bieden, is het tijdelijke karakter inmiddels uit de wetgeving verdwenen. Dit biedt scholen meer ruimte om maatwerk te leveren, maar brengt ook de verantwoordelijkheid met zich mee om zorgvuldig te blijven afwegen hoe en voor hoe lang een afwijking noodzakelijk is.

Tot nu toe handelden we binnen SWV VO Groningen Stad, in samenwerking met Leerplicht, in de geest van de Variawet. D.w.z. we voerden de vermindering onderwijstijd - vastgelegd in een OPP - wel uit, maar we deden geen formele aanvraag bij de onderwijsinspectie. Dit had te maken met het feit dat in een eerder stadium door de school niet gehandeld mocht worden, zolang de aanvraag nog in behandeling was bij de onderwijsinspectie. Wij vonden een wachttijd van acht weken in de praktijk niet in het belang van jongeren, juist in die situaties waarin adequaat en tijdig handelen van belang is. In dit memo leggen we uit wat de Variawet inhoudt en waarom we binnen SWV VO Groningen Stad een wijziging van het beleid voorstaan.

Waarom een wijziging van het beleid?

- Ten eerste omdat inmiddels de verplichte wachttijd om pas te handelen na een akkoord van de onderwijsinspectie uit de regelgeving is verdwenen.
- Ten tweede zien we een toename van signalen van scholen waarbij accountants na controle de bekostiging inhouden van leerlingen die minder dan 50% naar school gaan. Dit ondanks het feit dat de school kan aantonen dat ze veel inzet plegen op deze groep leerlingen. Met de Variawet is dit probleem er niet.
- Ten derde heeft de onderwijsinspectie aangegeven dat ze graag landelijk zicht willen hebben op de groep leerlingen die gebruikmaakt van de Variawet. Zolang het landelijke beeld is dat er weinig gebruik van wordt gemaakt, kan er ook richting OCW geen signaal afgegeven worden dat de problematiek van verminderd belastbare jongeren heel groot is.
- Ten vierde is het aanvragen van de Variawet bij de onderwijsinspectie, vergeleken met vroeger, ook eenvoudiger geworden.
- Tot slot hebben we met de Variawet binnen het OPDC meer ruimte om de wettelijk geldende termijn van twee jaar flexibeler in te zetten.

Wat houdt de Variawet¹ in?

Het uitgangspunt van de onderwijswetgeving is dat alle kinderen onderwijs volgen op school, maar dat is niet altijd mogelijk. Soms kunnen kinderen vanwege psychische of lichamelijke beperkingen tijdelijk niet of niet volledig naar school. De school kan voor deze leerlingen een op maat gemaakt onderwijsprogramma aanbieden door af te wijken van het minimum aantal uren onderwijstijd. Het bevoegd gezag van de school vraagt hiervoor instemming van de inspectie via het Internet Schooldossier (ISD). Het afwijken van de verplichte onderwijstijd is een mogelijkheid om extra ondersteuning aan de leerling te bieden. Zo kan de school er optimaal aan werken dat de leerling ondanks de lichamelijke en/of psychische problemen de onderwijsdoelen en de vooraf bepaalde uitstroombestemming behaalt.

¹ Deze regeling geldt sinds 1 augustus 2018 voor primair en voortgezet onderwijs. In het speciaal onderwijs bestond deze mogelijkheid al een aantal jaren.

De werkwijze in de praktijk

Om instemming te krijgen van de inspectie moet het bevoegd gezag de beslissing om de leerling minder onderwijs op school te laten volgen goed onderbouwen. Dit doet het bevoegd gezag aan de hand van een ontwikkelingsperspectief (hierna: OPP). In het OPP wordt onder andere vastgelegd welk onderwijsprogramma de leerling op school volgt en welk onderwijs en/of welke ondersteuning aan de leerling wordt geboden gedurende de uren dat deze niet op school is. Daarnaast wordt aangegeven hoe de leerling weer toegroeit naar zo mogelijk het volledig aantal uren onderwijs op school. Ouders moeten instemmen met het aanvragen van de afwijking van de onderwijstijd en een school moet dit kunnen aantonen. Dit kan bijv. door het opnemen van de aanpassing onderwijstijd in het handelingsdeel van het OPP, welke door ouders voor akkoord is ondertekend.

Het besluit om af te wijken van de verplichte onderwijstijd wordt onderbouwd door één of meer ter zake deskundigen. Dit kunnen zijn: een kinder- of jeugdpsycholoog, orthopedagoog, kinderpsychiater en/of een arts met relevante expertise. De betrokken deskundige draagt zorg voor een objectieve beoordeling van de situatie en adviseert over de noodzakelijke afwijking en de benodigde ondersteuning. Leerplicht hoeft geen instemming te verlenen voor een aanvraag Variawet.

De instemming om af te wijken geldt voor het lopende schooljaar. Na een jaar wordt de situatie van de leerling en de aanpak in het OPP geëvalueerd. Er bestaat geen richtlijn m.b.t. een minimum percentage van de onderwijstijd die de leerling aanwezig moet zijn. Wel is het uitgangspunt dat een leerling binnen het jaar waarvoor afwijking is gevraagd weer volledig ingroeit in het onderwijs en dat de school zich daar ook voor inspant. Als dat niet binnen dat jaar lukt en de school doet opnieuw een aanvraag, dan geldt een zwaardere motiveringsplicht. In die nieuwe aanvraag moet het bevoegd gezag *extra* motiveren wat het eraan doet om de leerling volledig in te laten groeien of onderbouwen waarom dit niet mogelijk is en dat het maximale is bereikt of als doel is gesteld. Bij een gehonoreerde aanvraag blijft de reguliere bekostiging voor de leerling in tact. Meer informatie over maatwerk in onderwijstijd is [hier](#) te vinden.

Wanneer is een aanvraag noodzakelijk?

De inspectie noemt vier categorieën van situaties waarbij het voor kan komen dat een leerling structureel niet deelneemt aan het onderwijs van de groep of klas waarin de leerling zit:

- wegens noodzakelijke behandeling ter ondersteuning van het onderwijs aan een leerling in het VSO;
- wegens noodzakelijke medisch of paramedisch geïndiceerde behandeling of als gevolg van een ziekte die belet dat de leerling de volle schooltijd aanwezig blijft of blijft deelnemen aan het voor hem bestemde onderwijs (PO en VO);
- wegens noodzakelijke behandeling van een leerling die onderwijs volgt op een school als bedoeld in artikel 71b van de WEC (gesloten en residentiële instellingen);
- een andere situatie dan benoemd onder a, b of c.

Voor de categorieën a, b c is *geen* aanvraag nodig. Zo geldt bijv. voor leerlingen die ziek zijn een vrijstelling van de verplichting de school te bezoeken op grond van de Leerplichtwet. Voor andere situaties (niet zijnde a, b of c) is wel een aanvraag nodig. Bij deze categorie kan gedacht worden aan bijv. een leerling die weinig prikkels aankan en daardoor niet hele dagen naar school kan.

Samengevat:

Leerlingen	Aanvraag en vereisten
Categorie a: Leerlingen in (V)SO	Geen aanvraag bij de inspectie als er de behandeling onder schooltijd noodzakelijk is. Behandeltijd is dan onderwijstijd.
Categorie b: Medische of paramedische behandeling of ziekte	Geen aanvraag bij de inspectie. Regelen via leerplicht conform artikel 11 onder d van de LPW, dan wel conform artikel 12 van de LPW registreren in de verzuimregistratie. Er is sprake van geoorloofd verzuim.
Categorie c: Geïstitutionaliseerde Leerlingen	Geen aanvraag bij de inspectie als aan voorwaarden is voldaan m.b.t. criteria van behandeling, verklaring, duur en planning.
Categorie d: Vanwege lichamelijke of psychische redenen	Altijd een aanvraag indienen bij de inspectie onderbouwd aan de hand van het ontwikkelingsperspectiefplan in het leerlingendossier.

Een nadere beschrijving van de beleidsregel 'afwijking van de verplichte Onderwijstijd' incl. een uitgebreide beschrijving van de vier categorieën is te vinden in bijlage 2.

Keuzehulp onderwijstijd & advies SWV

Indien de school niet zeker is of een aanvraag afwijking onderwijstijd gedaan moet worden, dan kan de keuzehulp worden ingeschakeld op de website van de onderwijsinspectie:

<https://isd.owinsp.nl/#/public/keuzehulp-onderwijstijd>

Vanuit SWV VO Groningen Stad is het advies om in elk geval een aanvraag te doen bij een periode van verminderde onderwijstijd **langer dan drie maanden en 25% of meer** minder onderwijstijd.

Bijlagen

- *Bijlage 1: aanvraagformulier afwijking verplichte minimum aantal uren onderwijstijd*
- *Bijlage 2: beleidsregel inspectie inzake het instemmen met afwijking van de verplichte Onderwijstijd, incl. beschrijving van de vier categorieën*

Bijlage Format aanvraag Variawet

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Onderstaande info wordt bij de aanvraag in ISD gevraagd

Checklist (bij alle drie moet Ja aangekruist zijn)

Ja	Nee	
x		De aanvraag is voor een leerling in categorie D (op basis van criteria in de beleidsregel)
x		Het ontwikkelingsperspectief voldoet aan de eisen (zie eisen helemaal onderaan)
x		De ouders/verzorgers (of meerderjarige handelingsbekwame leerling) hebben toestemming gegeven voor deze aanvraag. Daarvan is schriftelijk bewijs.

Gegevens leerling

Naam	
Tussenvoegsel (niet verplicht)	
Achternaam	
Geboortedatum	
Schoolniveau (type)	
Heeft de leerling eerder een ontheffing gekregen van de inspectie?	Ja / Nee
Zo ja: Wat is het inspectie-kenmerk? Als onbekend invullen: niet bekend	
Zo ja: Staat in het ontwikkelingsperspectief: een evaluatie van de eventueel eerder geboden extra ondersteuning (moet Ja zijn)	
Zo ja: Staat in het ontwikkelingsperspectief: hoe het bestuur ervoor zorgt dat de leerling alsnog kan ingroeien als dat vorig schooljaar niet is gelukt? (moet Ja zijn)	
Voor welk schooljaar is deze aanvraag:	
Periode:	- Tot einde van hierboven aangegeven schooljaar - Voor een kortere periode

Afwijking onderwijstijd

Afwijking per week in uren of uren : minuten (klokuren)	
Wilt u extra toelichting geven?	- Ja (max. 2.000 tekens, let op privacy van de leerling) - Nee

Eisen aan het OPP

Het bestuur neemt daarin op:

- *waarom deze afwijking volgens deskundigen noodzakelijk is. In het speciaal onderwijs is dat de commissie voor de begeleiding (scholen) of de commissie van onderzoek (instellingen);*
- *een evaluatie van de eventueel eerder geboden extra ondersteuning;*
- *hoeveel uren onderwijstijd de leerling afwijkt;*
- *waarin het programma van de leerling afwijkt;*
- *voor welke periode binnen het lopende schooljaar de afwijking geldt;*
- *welk onderwijsprogramma de leerling op school volgt;*
- *welk onderwijs en/of welke ondersteuning de leerling krijgt tijdens de uren dat deze niet op school is;*
- *wat het plan is om ervoor te zorgen dat de leerling weer het volledig aantal uren onderwijs kan volgen.*

Hoe gaat het na de aanvraag verder?

De school zorgt ervoor dat de leerling onderwijs blijft ontvangen zoals in het ontwikkelingsperspectief beschreven staat. Er kan direct door de school gehandeld worden conform het OPP. De onderwijsinspectie stuurt een besluit op de aanvraag via de mail. Deze wordt ook naar het bestuur gestuurd. Indien de onderwijsinspectie nog nadere vragen heeft over de aanvraag, dan kan de inspectie bellen of mailen.

Bijlage 2 Beleidsregel inspectie inzake het instemmen met afwijking van de verplichte onderwijstijd²

Algemene vereisten

- De aanvraag voor een afwijking van het verplichte minimum aantal onderwijstijd dient te worden ingediend door het bevoegd gezag van de school of instelling.
- Indien het bevoegd gezag een mandaat verleent om de aanvraag in te dienen, dient dit te zijn vastgelegd in een mandaatbesluit of managementstatuut.

Benodigde gegevens en documenten

- Het BRIN-nummer van de school.
- Naam en adres van de school of instelling.
- Naam en geboortedatum van de leerling.
- Verklaring van instemming van ouders/verzorgers (of meerderjarige handelingsbekwame leerling).
- Onderbouwing van de aanvraag, opgesteld door een ter zake deskundige.

Inzet van deskundigen

Het besluit om af te wijken van de verplichte onderwijstijd wordt onderbouwd door een ter zake deskundige of deskundigen. Dit kunnen zijn:

- Een kinder- of jeugdpsycholoog.
- Een orthopedagoog.
- Een kinderpsychiater.
- Een arts met relevante expertise.

De betrokken deskundige draagt zorg voor een objectieve beoordeling van de situatie en adviseert over de noodzakelijke afwijking en de benodigde ondersteuning.

Afwijking PTA en Eindexamen

In sommige gevallen kan een leerling naast de afwijking van de onderwijstijd ook behoefte hebben aan aangepaste examenfaciliteiten. Dit kan bijvoorbeeld betrekking hebben op:

- Spreiding van het eindexamen over meerdere perioden.
- Afwijking van het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA).

Procedure

- Deze faciliteiten worden aangevraagd en ingericht volgens de richtlijnen van het Examenblad.³
- De school dient de noodzakelijkheid van deze aanpassingen te onderbouwen, bij voorkeur met advies van een deskundige.
- De inspectie controleert of deze aanpassingen voldoen aan de wettelijke vereisten en worden ingezet ter ondersteuning van de leerling.

² wetten.nl - Regeling - Besluit vaststelling beleidsregel inzake het instemmen met afwijking verplichte aantal uren onderwijs - BWBR0041216

³ Examenrooster | 2025 | Examenblad.nl

De vier categorieën nader uitgewerkt

a. Noodzakelijke behandeling ter ondersteuning van het onderwijs in het speciaal onderwijs

Toepassingssituatie:

- Leerlingen in het speciaal onderwijs die behandeling ontvangen tijdens schooltijd ter ondersteuning van het onderwijs.

Aanvullende vereisten:

- Behandeling tijdens schooltijd moet noodzakelijk zijn volgens de behandelaars en de commissie van begeleiding (scholen) of commissie van onderzoek (instellingen).
- Vastlegging in het Onderwijs Perspectief Plan (OPP) op welke wijze de behandeling ondersteunend is voor het onderwijs.

Procedure:

- Voor deze leerlingen hoeft geen aanvraag te worden ingediend bij de inspectie. Behandeltijd wordt gekwalificeerd als onderwijstijd.

b. Medische of paramedische behandelingen in het V(S)O

Toepassingssituatie:

- Leerlingen met medische of paramedische behandelingen tijdens schooltijd of medische omstandigheden die volledige deelname verhinderen.
- Wanneer als gevolg van een chronische vermoeidheidsstoornis of een andere aandoening (bijvoorbeeld: griep, gebroken been of migraine) op medische grond niet in staat is de hele schooltijd op school aanwezig te zijn of aan de lessen deel te nemen.

Aanvullende vereisten:

- Een medische verklaring van een arts of specialist.
- Registratie als geoorloofd verzuim conform Artikel 11(d) en Artikel 12 van de Leerplichtwet.

Procedure:

- Geen aanvraag nodig bij de inspectie, mits alle documentatie correct is.

c. Geïstitutionaliseerde leerlingen

Toepassingssituatie:

- Leerlingen die tijdelijk onderwijs volgen vanuit een residentiële, gesloten of medische instelling waarmee de school van inschrijving een samenwerkingsovereenkomst heeft gesloten. Deze leerlingen volgen maximaal voor de duur van 3 maanden het onderwijs- programma op een andere school dan de school van inschrijving en zijn formeel afwezig op de eigen school. Voor deze leerlingen moet bij de inspectie een aanvraag worden ingediend wanneer het wettelijk voorgeschreven minimum aantal uren onderwijs niet wordt gehaald.

De inspectie stemt met deze gevallen zonder voorafgaande aanvraag in met onderschrijving van het wettelijk minimum indien aan de aanvullende eisen wordt voldaan.

Aanvullende vereisten:

- Een verklaring van de verantwoordelijke behandelaar over het belang voor de ontwikkeling van de leerling en de noodzaak tot het beperken van het aantal uren onderwijs;
- Uit die verklaring blijkt om hoeveel uren behandeling onder schooltijd het gaat en op welke tijdstippen deze plaatsvindt.
- Er moet sprake zijn van een onderwijsondersteunende behandeling of behandeling om (para)medische redenen.

Procedure:

- Indien het wettelijk minimum aantal uren niet wordt gehaald, moet een aanvraag bij de inspectie worden ingediend.

d. Lichamelijke of psychische redenen

Toepassingssituatie:

- Leerlingen die vanwege lichamelijke of psychische beperkingen niet volledig aan het onderwijsprogramma kunnen deelnemen.

Aanvullende vereisten:

In de aanvraag vermeldt het bevoegd gezag het volgende:

- voor hoeveel uren per week en gedurende welke periode gedurende het schooljaar de afwijking wordt aangevraagd;
- dat voor de leerling een OPP is opgesteld (geldt voor leerlingen in het speciaal onderwijs, speciaal basisonderwijs, voortgezet onderwijs en praktijk- onderwijs) dat aan de vereisten voldoet, zijnde:
 - ✓ waarom deze afwijking volgens deskundigen noodzakelijk is;
 - ✓ waaruit de afwijking van het programma van de leerling bestaat en om hoeveel uren onderwijstijd per week en over welk schooljaar het gaat;
 - ✓ voor welke periode binnen het lopende schooljaar deze afwijking geldt;
 - ✓ welk onderwijsprogramma de leerling op school volgt en welk onderwijs en/of welke ondersteuning aan de leerling wordt geboden gedurende de uren dat deze niet op school is;
 - ✓ op welke wijze het planmatig toewerkt naar het volgen van het volledig aantal geprogrammeerde uren onderwijs door de leerling.

Door ondertekening van het handelingsdeel in het OPP stemmen ouders in met de inrichting van het onderwijsprogramma op maat.

Als er eerder is verzocht om afwijking van de onderwijstijd bevat het OPP tevens:

- een evaluatie van een eventueel eerder geboden extra ondersteuning;
- wat er wordt gedaan om te bewerkstelligen dat een leerling alsnog ingroeit wanneer dat niet binnen het voorgaand schooljaar is gelukt..

Procedure:

- Altijd een aanvraag indienen bij de inspectie, ondersteund met bewijsstukken.